

denne Hensende ikke nyttre denne Kommune det allermindste, at der paa en hel anden Kant af Landet oprettes et tilsvarende Antal Bondegaard paa tidligere privilegeret Jord. Der vil derfor altid blive noget Abnormt ved disse Transaktioner, som navnlig ville vække Betænkelse, saafremt der blev Spørgsmaal om dem ofte og efter en saa stor Maalestok som blev antaget af den ærede Forespørger, og som der, hvorpaa Ministeriets Opmærksomhed allerede tidligere er henledet, siges at paataenkes af to lantelandste Sagforere. Naar der i Bladens Meddelelse derom er indflydt en Bemærkning om, at Indenrigsministeren skulde have givet de Herrer Tilfagn om, at andre Regler vilde følges i saa Hensende, saa er denne Bemærkning uden nogensomhelst Hjemmel. Der har i alt Fald i min Tid ikke været fremfat noget som helst Spørgsmaal derom, og der er ikke af mig udtalt nogensomhelst Ytring, der kan fortolkes i den Retning. Ministeriet vil altsaa lige overfor saadanne Forsøg iagttage den allerstørste Barsomhed og ifkun aldeles undtagelsesvis, naar særlige Omstændigheder skjønnes at tale derfor, meddele Approbation paa en saadan Transaktion. Hvorledes Søgneraadet i den Kommune, der vil miste Bondejord, maatte stille sig hertil, vil naturligvis være af en særlig stor Betydning, selv om der ikke herpaa vil kunne lægges nogen ubetinget afgjørende Vægt. Skulde Ministeriet undtagelsesvis gaa ind paa Omlægninger af den her omhandlede Art, vil der i ethvert Fald blive paafet som Betingelse derfor: for det Første, at det ved lovlig Landinspektorsforretning godtgjøres, at Bondejordsforpligtelse vil blive paalaagt et mindst ligesaa stort Areal af Hovedgaardstaxt eller anden privilegeret Jord som det Areal Bondejord der skal udgaa af Bondebrug, for det Andet, at der for hver paa det ene Sted nedlagte Bondegaard bliver paa det andet Sted oprettet en omtrent lige saa stor og lige saa god Bondegaard, og for det Tredie, at Bondejords og eventuelt Bondegaardspligten overtages ved behørigt thinglæste Deklarationer.

Forespørgeren (Monrad): Det havde været mig kjærere, om den høitærede Indenrigsminister havde besvaret Forespørgselen noget mere ubetinget; thi jeg kan dog ikke opfatte ham anderledes, end som at der bliver tilbage en Mulighed for, at disse Transaktioner dog i enkelte Tilfælde ville blive gennemførte.

Clausen: Det har jo sin Betydning at høre, at det Tilfælde kun er stet en eneste Gang, at fri Hovedgaardstaxt er overført paa

anden Bondejord, men det er ogsaa et særdeles betegnende Tilfælde, dette eneste. Man erfarer altsaa, at man fra Veilekanten har faaet byttet frit Hovedgaardstaxtkorn over paa Langeland. Jeg skal bemærke, at det vilde dog være meget uheldigt, om det blev gængs, hvad den høitærede Ministers Ord dog tydede paa, at det ikke skulde blive, idet han ikke fandt det rigtigt, at man i Almindelighed skulde kunne ombytte Hartkorn fra den ene Provinds til den anden eller fra det ene Sogn til det andet. Naar der f. Ex. i Sjælland flere Steder er Herregaarde, tidligere frit Hartkorn, der er blevet udfikket og kommet i Bondebrug, saa er det Noget, som enhver Landmand, enhver Bonde hilser med Glæde. Men naar nu dette Hartkorn kunde afsjøbes og lægges over til en Provinds som Langeland, hvorved megen Bondejord kommer til at gaa ud af Bondebrug, vil det være et meget stort Uheld for Befolkningen i en saadan Provinds som Langeland. Et saadant Tilfælde foreligger jo her. Der kan vel næppe være Spørgsmaal om, at Grevskabet Langeland af denne større Gaard vil danne en lille Herregaard ved at underlægge de omkring liggende Jorder, efterhaanden som saadanne kunne inddrages, naar Grevskabets Fæstegods bliver solgt. Men dette ene Tilfælde er saa meget mere betegnende, naar det sættes i Forbindelse med disse to Mænd, som have reist i Sjælland for at opkjøbe frit Hartkorn. Jeg skal nemlig ophjse, at disse to Mænd paa en Maade staa Grevskabet Langeland meget nær. Den ene Mand er Grevskabets juridiske Konsulent, og den anden Mand, Herredsfuldmaetig Jensen, er meget nær familieret med Grevens Godsforvalter, og der synes saaledes at ligge Noget under, naar saadanne to Mænd reise ud for at kjøbe frit Hartkorn og for at føre det over paa Bondejord. Sammenstillet med dette maatte man tro, at Grevskabet Langeland særlig onskede at tage en større Del af sin Bondejord ud af Bondebrug. En saadan Untagelse ligger jo meget nær, og den ligger saa meget nærmere, naar man hører, hvad jeg f. Ex. hørte i Sommer paa en Reise paa Langeland, at Grevskabet havde til Hensigt, efterhaanden som det fik solgt sit Fæstegods, da at nedlægge eller i alt Fald borttage fra Fæste alle Bondegaard i Tranefjær Sogn med nogle tilgrændsende Jorder i Tullebølle og Bødstrup Sogne, saaledes at Fæstevangen blev ophævet, og Bedkommende fik Lov til enten at nedlægge Gaardene som Bondegaard, eller leie dem ud, og det er jo tænkeligt, skjøndt Grevskabet har meget Fæstegods under sig, at selv om det fik solgt alt Fæstegods, vilde der næppe blive nok af